

**ВІДГУК  
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА**

кандидата економічних наук,

**Чан-хі Оксани Сергіївни**

на дисертацію Припути Наталії Володимирівни

на тему: «**Антимонopolно-конкурентна політика на ринку молока та  
молокопродуктів в Україні**», подану на здобуття наукового ступеня  
кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та  
управління національним господарством

**Актуальність теми дисертаційного дослідження.**

Стабільне забезпечення населення країни харчовими продуктами є важливим завданням держави у вирішенні проблеми продовольчої безпеки. Особливе місце на агропродовольчому ринку посідає ринок молока та молочних продуктів, оскільки вони традиційно займають одне з провідних місць у раціоні харчування населення України. Проте на сьогоднішній день, внаслідок впливу загальноекономічних і внутрішньогалузевих чинників, зокрема зміни організаційно-правових форм й методів господарювання, трансформації системи взаємовідносин у всіх галузях АПК, сформовано вітчизняний ринок молока та молокопродуктів, який функціонує в умовах слабо розвиненої інфраструктури, наявності значної кількості посередницьких структур, недосконалості механізму економічних відносин між виробниками, переробниками та торгівлею. Наплив імпортової молочної продукції на ринок України створює ілюзію його насиченості продовольчими товарами і знижує увагу до розвитку власної харчової індустрії, прирікаючи її на техніко-технологічне відставання та послаблення конкурентних позицій в боротьбі за споживача. А процеси глобалізації та економічної інтеграції, що відбуваються в економіці України, поставили перед складним вибором подальшої стратегії розвитку аграрного сектору в цілому, та ринку молока зокрема. За таких умов питання формування антимонопольно-конкурентної політики на ринку молока та молокопродуктів без перебільшення можна віднести до пріоритетних в економічній діяльності нашої держави адже функціональним підґрунтям цього процесу має стати формування дієвої політики регулювання, заснованої на зміцненні конкурентних засад розвитку та унеможливленні кон'юнктурних і

диспаритетних викривлень через формування монопольних структур на регіональному або державному рівнях.

В цьому контексті варто відмітити дисертаційну роботу Припути Н.В., її високу актуальність, наукову значимість і практичну направленість на вирішення важливих питань. Питання, на які автор дисертації намагається дати відповідь, за своїм обсягом, глибиною висвітлення та переконливістю аргументів свідчать, що економічна наука щодо формування антимонопольно-конкурентної політики поповнилася науковою розробкою, що має важливі теоретико-методичні і прикладні положення.

#### **Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.**

Дисертаційна робота Припути Н.В. виконана відповідно до планів науково-дослідних робіт Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України за темами: «Теоретико-методологічне та праксеологічне обґрунтування нових підходів до регулювання ринку праці в Україні в умовах макроекономічної нестабільності» на 2013-2014 рр. (державний реєстраційний номер 0113U002191), «Інституціональне забезпечення ринку праці України в умовах соціально-економічної нестабільності» на 2015-2017 рр. (державний реєстраційний номер 0115U004041). В межах виконання наукових тем особисто автором визначено та оцінено значущість формування конкурентного середовища для ефективного функціонування ринків, розвитку підприємництва і збільшення кількості робочих місць в економіці, обґрунтовано пропозиції щодо вдосконалення антимонопольно-конкурентної політики на ринках молока та молокопродуктів в Україні як складової частини державної регуляторної політики.

#### **Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна.**

Наукове дослідження здійснене автором відповідно до поставленої мети, яка полягає у обґрунтуванні теоретико-методичних і практичних засад удосконалення антимонопольно-конкурентної політики на ринку молока та молокопродуктів в Україні. Завдання, поставлені відповідно до вказаної мети дослідження, у сукупності формують важливу наукову та науково-прикладну

проблему, спрямовану на удосконалення антимонопольно-конкурентної політики на ринку молока та молокопродуктів в Україні. Вивчення змісту дисертації дозволило дійти висновку, що мету дослідження досягнуто, а поставлені завдання вирішено.

Дисертаційна робота Припути Н.В. є оригінальною науковою працею, яка виконана на належному теоретичному і прикладному рівні. Вона має послідовну та виважену структурну будову і за своєю архітектонікою є комплексним та завершеним науковим дослідженням. Зміст роботи та багатогранність висвітленої проблеми свідчать про різносторонню, і водночас комплексну наукову компетентність її автора. На користь надійності представлених у роботі результатів дослідження свідчить застосування автором системного підходу, діалектичного методу пізнання, індукції та дедукції, теоретичного порівняння, статистичного спостереження та аналітичного групування, кореляційно-регресійного аналізу, таблично-графічного методу, абстрактно-логічного, причинно-наслідкових зав'язків, опису, логічного узагальнення тощо.

Наукові результати підтвержені їх апробацією і практичними впровадженнями у діяльність державних та наукових установ, професійних організацій тощо. Так, апробація результатів відбулася на 14 науково-практичних вітчизняних конференціях різних рівнів. Практичне впровадження положень і рекомендацій, що відображені в дисертаційній роботі, підтверджене відповідними довідками, здійснювалося у ході діяльності Житомирської обласної державної адміністрації (довідка №2018/2-1 від 13.10.2016 р.), Центру комплексних досліджень з питань антимонопольної політики Антимонопольного комітету України (довідка №50-76/17 від 23.05.2017 р.), Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» (довідка №07/271 від 15.06.2017 р.), Асоціація виробників молока (довідка №61 від 19.06.2017 р.).

Теоретичні результати дослідження впроваджені в навчальний процес Білоцерківського аграрного університету при викладанні дисциплін «Економіка підприємства» та «Управління витратами» для підготовки студентів з

економічних спеціальностей (довідка №7 від 16.06.2016 р.), а також у навчальний процес Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України при викладанні дисциплін «Ціни та ціноутворення», «Державне регулювання економіки» для підготовки студентів з економічних спеціальностей (довідка № 417/20/1-17 від 15.05.2017 р.).

Таким чином, можна зробити висновок, що результати дослідження, розробки і рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі є обґрунтованими і достовірними.

**Положення наукової новизни роботи цілком конкретизовані та мають певну системність у побудові.** На нашу думку, до числа найбільш вагомих результатів, які мають елементи наукової новизни, можна віднести:

1. В умовах сьогодення та враховуючи особливості функціонування ринку молока та молочних продуктів особливої актуальності набуває запропонований та обґрунтований сегментарний підхід щодо реалізації антимонопольно-конкурентної політики у двох системах економічних зв'язків, що дозволяє врегулювати правила поведінки та створити умови здорової конкуренції між суб'єктами ринку. Зокрема у системі «виробник молока – молокопереробне підприємство» основною метою є недопущення монополізації ринку, а в системі «молокопереробне підприємство – кінцевий споживач молока й молокопродуктів – забезпечення дієвості конкурентного середовища (стор.50). Заслуговує на увагу авторська модель складових антимонопольно-конкурентної політики на ринку молока наведена у вигляді структурно-логічної схеми, яка наочно відображає механізм її реалізації (стор. 49.)

2. У певній мірі новітнім є підхід дисертанта до тлумачення поняття антимонопольно-конкурентної політики на ринку молока і молокопродуктів, яка являє собою діяльність держави щодо врегулювання правил поведінки господарюючих суб'єктів та створення умов здорової конкуренції між ними за допомогою сукупності важелів, заходів та інструментів з урахуванням особливостей перебігу господарських процесів і специфіки технологічних та організаційних взаємовідносин між суб'єктами сфер виробництва, переробки й

реалізації молока та молокопродуктів (стор. 47), основною метою якої є забезпечення стійкої траєкторії розвитку досліджуваного ринку. Крім того, здобувачем доведено та обґрунтовано, що реалізація антимонопольно-конкурентної політики повинна здійснюватися не ізольовано, а в контексті реалізації економічної або галузевої політики, а в даному випадку в контексті аграрної політики (стор. 41).

3. Серед результатів дисертаційного дослідження варто виділити запропоновані здобувачем показники оцінки ефективності антимонопольно-конкурентної політики на ринку молока та молочних, що дозволяють виміряти рівень конкурентоспроможності суб'єктів господарювання, ступінь монополізованості, а також ефективність функціонування ринку (стор. 74).

4. До числа наукових результатів, отриманих в дисертаційній роботі, які мають значення для розвитку та ефективного функціонування ринку молока та молочних продуктів є розрахунки рівня монополізованості досліджуваного ринку щодо окремих продуктів (стор. 137-141). Проведені розрахунки дозволять визначити найбільш ефективні інструменти антимонопольного та конкурентного регулювання і встановити оптимальну спрямованість впливу регулюючих заходів.

5. Враховуючи євроінтеграційні процеси, що нині відбуваються в економіці країни переконливим є твердження автора щодо врахування світового досвіду антимонопольно-конкурентної політики і в першу чергу даного регулювання в Європейському Союзі (стор.163-164, 180). Погоджуємося з думкою дисертанта, що корисним буде врахування диференційованого проведення антимонопольно-конкурентної політики за напрямками: заборона картельних угод; заборона зловживання домінуючим положенням; контроль за злиттям підприємств; контроль за здійсненням державної допомоги.

6. З теоретичної та практичної точок зору інтерес становить запропонований здобувачем порядок моніторингу діяльності учасників ринку молока та молокопродуктів через ведення реєстру підприємств галузі з домінуючим положенням на ринку, що дозволяє корегувати вхідні бар'єри

доступу на ринок, обмежувати контрольовані частки та не допускати надмірної концентрації позицій окремих товаровиробників і операторів ринку.

Структура і зміст дисертації свідчить про комплексний характер проведеного здобувачем дисертаційного дослідження. Робота багата на цифровий та ілюстративний матеріал, що значно полегшує сприйняття аналітичних досліджень та висновків. Більшість рисунків та діаграм легко читаються, не перевантажені умовними позначеннями. Висновки, наведені в дисертації відображають глибину досліджуваної проблеми, побудовані в логічній послідовності та на основі аналітичного матеріалу.

Дисертаційна робота Припути Н.В. виконана згідно з вимогами до кандидатських дисертацій, складається із трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 209 найменувань, додатків. Загальний обсяг роботи становить 254 сторінки. Робота містить 44 таблиці, 33 рисунки і 10 додатків. Розділи і підрозділи дисертації охоплюють всі основні аспекти теми.

Ознайомлення з дисертаційною роботою дає підстави для висновку про завершеність викладеного матеріалу, логічне викладення основних складових дослідження та їх відповідності обраній темі.

### **Теоретична цінність і практична значущість наукових результатів.**

Позитивної оцінки заслуговує те, що пропозиції автора щодо підтримки ємності внутрішнього ринку молока та молочної продукції на програмній основі використані в діяльності: Житомирської обласної державної адміністрації. Центр комплексних досліджень з питань антимонопольної політики Антимонопольного комітету України врахував напрацювання автора щодо забезпечення ефективності прийняття управлінських рішень у сфері антимонопольного регулювання та забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання в молокопродуктовому підкомплексі при розробці науково-дослідної роботи. Пропозиції щодо формування стратегічного підходу та порядку реалізації стратегії розвитку ринку молока та молокопродуктів використані Національним науковим центром «Інститут аграрної економіки» Асоціація виробників молока використала результати дослідження при створенні наукової та практичної бази для вивчення, адаптації і впровадження світової

практики на підприємствах України.

Окремі результати дисертаційного дослідження знайшли застосування у навчальному процесі Білоцерківського аграрного університету при викладанні дисциплін «Економіка підприємства» та «Управління витратами» для підготовки студентів з економічних спеціальностей, а також у навчальному процесі Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України при викладанні дисциплін «Ціни та ціноутворення», «Державне регулювання економіки» для підготовки студентів з економічних .

**Ступінь повноти викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях.**

Основні положення та результати дисертаційного дослідження опубліковано в 23 наукових працях загальним обсягом 6,7 д.а., в тому числі 5 статей загальним обсягом 2,8 д.а. надруковано в наукових фахових виданнях, із них 3 – у фахових виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз даних, та 14 тез наукових конференцій загальним обсягом 1,8 д.а. і 4 публікації у інших виданнях загальним обсягом 2,1 д.а. Усі публікації здобувача одноосібні та в повній мірі відображають основні результати дисертаційного дослідження.

**Оцінка ідентичності змісту автореферату та опублікованих праць основним положенням дисертації.**

Автореферат є ідентичним основним положенням дисертації, його зміст відповідає змісту дисертації. В авторефераті висвітлено наукові положення, пропозиції, методичні рекомендації та висновки, що сформульовані і викладені у дисертації. Опубліковані праці відображають результати дослідження.

**Структура, стиль та мова дисертаційної роботи.**

Структура дисертаційної роботи чітка і логічна, стиль викладення науковий, подача матеріалу послідовна і ув'язана із вирішенням поставлених мети і задач дослідження. Мова дисертації відповідає сучасним літературним нормам.

## **Основні зауваження та дискусійні положення дисертаційного дослідження.**

Разом з позитивною оцінкою дисертації Припути Н.В. належить звернути увагу на деякі зауваження щодо її змісту, вказати на окремі недоліки та дискусійні положення.

З тексту дисертаційного дослідження, зокрема в підрозділі 1.1 не в повній мірі залишилися з'ясованими особливості формування та функціонування ринку молока та молочних продуктів, хоча автор наголошує на тому, що «...перш ніж дослідити сутність та механізм реалізації антимонопольно-конкурентної політики, необхідно вивчити специфіку ринку...» (стор.11).

Дещо суперечливим є наведене авторське трактування дефініції «розвиток ринку молока та молочної продукції». Як окремі складові автор виділяє поняття «оптимізації співвідношення попиту і пропозиції» та «стабілізація ринкової кон'юнктури», на наш погляд обидва поняття стосуються забезпечення ринкової рівноваги, тому доцільно було б зупинитися на одному із варіантів.

Виходячи із назви підрозділу 2.2, який звучить як «Оцінка рівня монополізованості ринку», було б більш доречно саме в ньому показати розраховані дисертантом показники оцінки рівня монополізованості на ринку сировини та в переробному секторі, а не в підрозділі 2.3. «Аналіз конкурентних механізмів регулювання розвитку...», як це зробила автор.

Потребують певного технічного редагування графічні зображення (стор. 130, 133, 173-175).

В окремих випадках у роботі зустрічаються стилістичні неточності редакційного характеру, технічні помилки, некоректні висловлювання.

Проте зазначені зауваження не змінюють позитивної оцінки дисертаційної роботи, а лише підтверджують складність досліджуваної проблеми.



**Загальна оцінка дисертації, її відповідності існуючим вимогам та висновки.**

Дисертаційна робота Припути Н.В. на тему «Антимонопольно-конкурентна політика на ринку молока та молокопродуктів в Україні», подана на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, є завершеною, самостійною науковою працею, в якій обґрунтовані суттєві теоретичні, методичні та практичні результати, що в сукупності становлять значний внесок у розвиток національної економіки. Ґрунтовний аналіз дисертаційної роботи, проведений опонентом, дає підстави для позитивного висновку про науково-практичну цінність роботи, логічність та обґрунтованість положень наукової новизни, високий ступінь апробованості положень дисертації у науці та практиці. Тема роботи є актуальною і відповідає паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

У цілому дисертаційна робота Припути Н.В. на тему «Антимонопольно-конкурентна політика на ринку молока та молокопродуктів в Україні», за змістом, обсягом, наукової новизною, теоретичним і практичним значення відповідає нормативним вимогам МОН України п. 9. 10. 12 “Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №567 від 24 липня 2013р. зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 656 від 19 серпня 2015 р. та № 1159 від 30 грудня 2015 р., а її автор – Припута Наталія Володимирівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

**Офіційний опонент,  
кандидат економічних наук,  
завідувач відділу наукової роботи  
Київського кооперативного  
інституту бізнесу і права**

**Підпис Чан-хі О.С. засвідчую  
Начальник відділу кадрів**



**О.С. Чан-хі**

**Т.А.Гриценко**